

Можливості цього значно підвищились з використанням дистанційного комунікаційного центру, створеного в ОДМУ, та підпорядкованої Університетсь-

кої клініки ОДМУ. Це значно розширило можливості професійного, наукового впливу на Південний регіон України.

#### Література

1. Банчук М. Проблеми кадрового забезпечення галузі / М. Банчук // Медична газета України "Ваше здоров'я". – 2009. – № 40 (1017). – 09.10 - 15.10 / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.vz.kiev.ua/med/40-09/5.shtml>

2. Педаченко Е. Г. Особенности оказания диагностической и лечебной помощи при острой черепно-мозговой травме в сельской местности / Педаченко Е. Г., Морозов А. Н., Ольхов В. М. // Бюлетень Української асоціації нейрохірургів. – 1998. – Вип. 7 / [Електронний ресурс] – Режим

доступу: <http://www.intermag.kiev.ua/uan/bulet/num7/index.html>

3. Кожушко С. Медицина: відродження чи забуття / С. Кожушко // Газета "Урядовий кур'єр". – 2009. – 23.05 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/index.php?articl=1&id=3187>

4. Симоненко В. Б. Превентивная кардионеврология / В. Б. Симоненко, Е. А. Широков. – Санкт-Петербург : Фолиант, 2008. – 224 с.

УДК 611(07.06)

## ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З КЛІНІЧНОЇ ФАРМАЦІЇ

**В. Ф. Тюріна, І. М. Кліщ, І. М. Марків**

*Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського*

## THE ORGANIZATION OF INDUSTRIAL PRACTICE ON CLINICAL PHARMACY

**V. F. Tyurina, I. M. Klishch, I. M. Markiv**

*Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky*

Узагальнено досвід організації проведення виробничої практики з клінічної фармації на кафедрі клінічної фармації. Звертається увага на методіку проведення виробничої практики з клінічної фармації. Під час практики студентам надається можливість закріпити знання та практичні навички, отримані ними при вивченні основних клінічних та теоретичних дисциплін, ознайомлення з організацією роботи провізора в умовах лікувальної установи.

The experience of organization in the industrial practice on Clinical Pharmacy at the Department of Clinical Pharmacy has been generalized. Attention is paid to the methods of industrial practice on Clinical Pharmacy. During practice the students are given the opportunity to consolidate knowledge and practical skills, which have been obtained by them during the study of basic clinical and theoretical disciplines, getting knowledge of the organization of pharmacist work in hospitals.

**Вступ.** Клінічна фармація є однією з основних клінічних дисциплін, які вивчаються у вузі, і теоретичною базою для проведення консультативної роботи серед лікарів і населення з питань раціональної фармакотерапії. Практика студентів є невід'ємною складовою процесу підготовки спеціалістів. Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці у галузі їх майбутньої

професії, формування на базі одержаних в університеті знань, професійних умінь і навичок для роботи в реальних ринкових і виробничих умовах [1, 2]. Участь провізора в проведенні медикаментозної терапії сприяє значному поліпшенню її якості, забезпечує хворому вибір оптимальних ліків у кожному конкретному випадку, шляхи їхнього введення, попередження призначення несумісних лікарських препаратів, доведення до мініму-

© В. Ф. Тюріна, І. М. Кліщ, І. М. Марків

му побічної дії ліків, зменшення поліпрагмазії, а також істотне зниження вартості лікування [3].

**Основна частина.** Практика – це модель наступної роботи фахівця, що вимагає від студента планувати і регулювати свою діяльність, приймати і аналізувати рішення. До початку практики кафедра спільно з відділом практики знайомиться з адміністрацією лікувальних установ і обговорює організаційні питання; виділяє викладачів для керівництва практикою; проводить із студентами організаційні збори, на яких інформує їх про задачі практики, обов'язки студентів, проводить інструктаж про умови і порядок проходження практики в лікувальних установах та по веденню щоденника і складанню заліку.

Основною метою виробничої практики з клінічної фармації є закріплення теоретичних знань з клінічної фармації і набуття практичних навиків їхнього використання в процесі роботи в спеціалізованому відділенні лікувальної установи. Для виконання цієї мети студентам пропонується робота у відділенні багатoproфільної лікарні протягом одного тижня. В ході проходження практики студент повинен:

- ознайомитися із структурою спеціалізованого стаціонару багатoproфільної лікарні;
- засвоїти основні принципи медичної деонтології, етичних норм поведінки клінічного провізора в клініці, взаємин клінічного провізора і лікаря, клінічного провізора і хворого;
- ознайомитися з основними видами медичної документації і методами клінічного обстеження хворих;
- освоїти загальні принципи інтерпретації результатів обстеження хворого;
- знати основи лікарської терапії в клініці внутрішніх хвороб;
- освоїти основні принципи і закономірності підвищення ефективності і зниження побічної дії лікарських препаратів при призначенні їх конкретним пацієнтам;
- проводити порівняльну оцінку окремих лікарських препаратів;
- набути навички проведення інформаційної роботи серед медичних працівників про лікарські препарати;
- набути навички консультування лікаря з питань фармакологічних особливостей різноманітних лікарських препаратів, показань і протипоказань до їхнього використання, з різноманітних питань вибору оптимального лікарського препарату в конкретній клінічній ситуації;
- набути основні навички по корекції лікарських призначень;
- навчитися проводити збір лікарського анамнезу;

– аналізувати і надавати інформацію про фармакологічні особливості лікарських препаратів;

– вибирати лікарські препарати для ефективної і безпечної лікарської терапії хворих з різними захворюваннями як терапевтичного, так і іншого профілю, враховуючи стан хворого;

– аналізувати чинники ризику розвитку і клінічні вияви побічної дії лікарських засобів і їхніх комбінацій;

– оцінювати ефективність і безпеку використання лікарських препаратів основних фармакологічних груп, час їхнього застосування в клініці.

Під час виробничої практики з клінічної фармації студенти виконують обов'язки спеціаліста на робочому місці (при безпосередньому керівництві з боку спеціаліста); усвідомлюють організаційну структуру закладу, де відбувається виробнича практика, сприймають загальну картину всього об'єкта практики. Студенти знайомляться з особливостями структури спеціалізованих відділень багатoproфільної лікарні, особливостями перебігу захворювань, а також навчаються збирати лікарський анамнез, аналізують листи лікарських призначень і коректують їх. Під час проходження практики студенти спілкуються з лікарями і хворими, консультують хворих з питань раціонального використання призначених препаратів. Студенти разом з лікарем проводять вибір оптимальних ліків у кожному конкретному випадку, визначають раціональні шляхи і режими їх введення у хворих різного профілю, навчаються методології порівняльної оцінки окремих лікарських препаратів, здійснюють їх раціональну заміну.

Після проходження виробничої практики студент повинен уміти:

1. Дотримувати правила фармацевтичної опіки і деонтології; вирішувати комплекс питань, пов'язаних з взаєминами між лікарем, клінічним провізором і хворим.

2. Інтерпретувати вказівки лікаря, які торкаються можливої взаємодії лікарських препаратів, призначених хворому, враховуючи історію розвитку хвороби, клінічний діагноз, стан хворого і результати його лабораторних аналізів.

3. Здійснювати разом з лікарем вибір оптимальних напрямів фармакотерапії у конкретного хворого.

4. Проводити разом з лікарем в конкретній клінічній ситуації вибір оптимальних лікарських препаратів в кожній фармакологічній групі, враховуючи особливості їх фармакодинаміки і фармакокінетики, їхня взаємодія з одночасно або раніше призначеними ліками.

5. Здійснювати вибір оптимальної лікарської форми, дози, шляхів введення ліків і термін їх призначення.

ня (ураховуючи час прийому і склад їжі, вік хворого, принципи хронофармакології).

6. Проводити у разі необхідності разом з лікарем заміну одного лікарського препарату на інший.

7. Консультувати лікарів і хворих з питань раціонального застосування призначених лікарських препаратів.

8. Готувати повідомлення для лікарів про традиційні і нові ліки, методи їхнього раціонального використання.

9. Інформувати лікарів про всі випадки нераціонального застосування лікарських препаратів, побічні ефекти.

10. Інформувати лікарів про особливості фармакодинаміки і фармакокінетики нових лікарських засобів, пропонувати раціональну заміну у разі відсутності потрібних препаратів.

Під час проходження практики студенти зобов'язані:

- отримати у відділі практики університету методичні вказівки по практиці;

- прибути на базу практики, пред'явити керівнику лікувальної установи направлення, методичні рекомендації по практиці і приступити до проходження практики;

- повністю виконувати завдання, передбачені виробничою практикою;

- підкорятися діючим в лікувальній установі правилам внутрішнього розпорядку, строго дотримувати графік роботи, складений відповідно до існуючої в даній установі тривалості робочого дня і порядку роботи;

- вивчити і беззастережно дотримувати правила охорони праці і техніки безпеки;

- нести відповідальність за виконану роботу і її результати нарівні з штатними працівниками лікувальної установи;

- вести щоденник обліку роботи, для чого із загального робочого часу виділяється 1 година;

- щодня представляти щоденник своєму безпосередньому керівнику практики;

- в кінці практики пред'явити щоденник для перевірки керівнику лікувально-профілактичної установи.

Пропуски днів практики, незалежно від їхніх причин, компенсуються за домовленістю з керівниками установи і керівником практики від кафедри за рахунок вихідних днів або продовження календарного терміну практики.

Навчально-методичне керівництво виробничою практикою студентів здійснює кафедра клінічної фармації. Завідувач кафедри несе відповідальність за якість проведення практики.

Керівник практики від кафедри забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням студентів на практику (інструктаж про порядок проходження практики, по техніці безпеки тощо);

- визначає робочі місця студентів-практикантів, забезпечує студентів методичними рекомендаціями і програмою практики;

- складає і погоджує з керівником практики від лікувальної установи графіки проходження практики, здійснює контроль за їхнім виконанням;

- перевіряє щоденники студентів-практикантів;

- після закінчення практики організовує прийом заліків.

Відповідальність за організацію і проведення практики безпосередньо в лікувальній установі покладається на керівника лікувальної установи або його заступника, а безпосереднє керівництво практикою студентів на окремих ділянках роботи відповідно до наказу керівника лікувальної установи – на висококваліфікованих лікарів.

Студенти щодня ведуть щоденник виконаної роботи. Щоденник є офіційним документом. Без щоденника або при невчасному його оформленні виробничу практику не зараховується. В щоденниках по днях студенти відображають всю роботу (її характер і об'єм): кількість практичних ситуацій по раціональному використанню лікарських препаратів з коротким викладом суті проблеми і пропозиціями її розв'язання.

Щоденник дає ясне уявлення про ступінь самостійності студента при виконанні тієї або іншої роботи. На початку щоденника дається характеристика лікувальної установи, наводяться основні показники діяльності стаціонару, дані по нозологіях.

В період практики студенти-практиканти щодня описують в щоденнику три-чотири практичних ситуації по раціональному застосуванню лікарських засобів, оцінюють діяльність медичного персоналу і пропонують свої шляхи їхнього розв'язання. Ситуація повинна бути стисло описана з чітким викладом суті проблеми і дій провізора по її розв'язанню. Студент-практикант пропонує свої шляхи розв'язання і відзначає помічені помилки з боку лікаря (за наявності таких). Практиканти аргументують вибір того або іншого препарату, використовуючи теоретичні знання і вміння, отримані на кафедрі клінічної фармації і інших кафедрах.

Для обґрунтування ухваленого розв'язання по вибору того або іншого препарату студент може керуватися фармакотерапевтичним довідником, різними довідниками по лікарських препаратах, довідковою літературою по внутрішніх хворобах і клінічній фармакології, навчальними посібниками, записами лекцій і всією доступною довідковою літературою по лікарських препаратах.

Щоденник заповнюють після закінчення робочого дня. Студенти зобов'язані щодня надавати щоденник